

וְכָל זֶה אֶפְלוּ (ז) שְׁלֵא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, אֲבָל אִם מְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹ בְּבֵית הַפְּנִסֶּת, עוֹבֵר עוֹד עַל מִצְוֹת עֵשָׂה (וּיְקָרָא י"ט ל'): "וּמְקַדְּשֵׁי תִירָאוּ" וּבֵית הַמִּדְרָשׁ שְׁלָנוּ גַם כֵּן בְּכָלל מְקַדְּשׁ הוּא, כְּמוֹ שְׁמִבְּאָר בְּפּוֹסְקִים, וְנִצְטוּיֵנוּ בְּזֶה הַפְּסוּק לִירָא, מִמֵּי שְׁשׁוּכָן בּוֹ, וְלִכֵּן אֵין מְחַשְׁבִּין בּוֹ חֲשָׁבוֹנוֹת, כִּי אִם שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן קֶפֶה שֶׁל צְדָקָה וְכְדוּמָה, וְכָל שְׁכֵן דְּאָסוּר בְּהֵם שְׁחוֹק וְהַתּוֹל וְשִׂיחָה בְּטֵלָה, וְלֹא מוֹעִיל בְּזֶה שׁוּם תְּנַאי, כְּמִבְּאָר בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּדָּ אֲרַח חֵיִים (בְּסִימָן קנ"א סְעִיף י"א).

וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה דְּאָסוּר לְדַבֵּר בְּהֵם לְשׁוֹן הָרַע אוֹ רְכִילוֹת מִפְּנֵי אֵימַת ה' יִתְבָּרַךְ הַשׁוּכָן בּוֹ, לְבַד מְאָסוּרוֹ הַחֲמוּר הַעֲצָמִי, וּבְזֶה שְׁמִדְבָר, מְרָאָה בְּעֲצָמוֹ שְׁאֵינּוּ מְאָמִין שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁרָה שְׁכִינְתּוֹ בְּבֵית הַזֶּה, וְלִכְךָ הוּא מַעֲיִז פְּנֵיו אֶפְלוּ לְדַבֵּר בְּבֵית הַמְּלָךְ שְׁלֵא כְּרָצוֹן הַמְּלָךְ*.

וְזֶה לְשׁוֹן הַזֶּהר הַקְדוּשׁ פְּרִשֶׁת תְּרוּמָה: מֵאֵן דַּאֲשַׁתְעִי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא מְלִין דְּחוּל, וְיִ לִיה דַּאֲחִזִּי פְּרוּדָא, וְיִ לִיה דְּגָרַע מֵהִימְנוּתָא, וְיִ לִיה וְכוּ' דַּאֲחִזִּי דֵּהָא לִית אֱלֹהָא וְלֹא אֲשַׁתְכַּח תַּמּוֹן, וְלִית לִיה חֲלָקָא בֵּה וְלֹא דְחַל מְנָה, וְאִנְהִיג קְלָנָא בְּתַקוּנָא עֲלָאָה דְלַעִילָא.

תְּרַגוּם: מִי שְׁמִדְבַר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת דְּבָרֵי חוּל אוֹי לּוֹ שְׁמִרָאָה פְּרוּד, אוֹי לּוֹ שְׁגוּרַע הָאֲמוּנָה, אוֹי לּוֹ שְׁאֵין לּוֹ חֲלָק בְּאֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי מִרָאָה בְּזֶה, שְׁאֵין אֱלֹקִים וְאֵינּוּ נִמְצָא שֵׁם, וְאֵין לּוֹ חֲלָק בּוֹ, וְאֵינּוּ מִפְּחַד מִמֶּנּוּ, וְנוֹהֵג בְּזִיווֹן בְּתַקוּן הַעֲלִיוֹן שֶׁל מַעְלָה, (כִּי בֵּית הַכְּנֶסֶת מִתְקַן כְּנֶגֶד הַמַּלְכוּת הַעֲלִיוֹנָה) (הַגְּהָה)

וְאֶפְלוּ הַלּוּמְדֵי תוֹרָה בְּקַבְיָעוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁהִתֵּר לָהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, כְּמִבְּאָר בְּאֲרַח חֵיִים בְּסִימָן הַנִּי"ל (סְעִיף א'), מְכַל מְקוֹם, אִם יִהְיוּ נִכְשָׁלִין בְּאָסוּר שְׁחוֹק וְהַתּוֹל אוֹ לְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, הֵם עוֹבְרִים עַל מִצְוֹת עֵשָׂה דְ"מְקַדְּשֵׁי תִירָאוּ", לְבַד מְאָסוּרוֹ הַעֲצָמִי, וְכְמוֹ שְׁפָתַב ה"מִגֵּן אֲבָרְהָם" (בְּסִימָן קנ"א סְעִיף קטן ב'), דְּאָטוּ (וְכִי) הִתְלַמְּדֵי חֲכָמִים אֵינָם מְזַהְרִין עַל מוֹרָא הַמְּקַדְּשׁ, וְלֹא הִתֵּר לָהֶם, אֲלָא אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מְדַחַק, מִתּוֹךְ שֶׁהֵם לּוּמְדִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, אִם יִצְטָרְכוּ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת חוּץ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, יִתְבַּטְּלוּ עַל יְדֵי זֶה מְלַמוּדָם, עֵין שֵׁם ב"מִגֵּן אֲבָרְהָם". וְלַעֲנִין סֵתָם דְּבוּרִים, שְׁאֵינָם שְׁלֵם לִיצְנוּת, לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, עֵין בְּמָה שְׁפָתַבְנוּ בְּעֶזְרַת ה' בְּחֻלְק ג' *.

הַגְּהָה: וְאִגַּב דַּאֲיִרִינָן בְּזֶה הָאָסוּר הַחֲמוּר שֶׁל שִׂיחָה בְּטֵלָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, רֵאִיתִי לְהַזְכִּיר אֶת עֵצֶם הַמְכָּשׁוּל שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי זֶה. וְהוּא לְפִי מָה שְׁמַצוּי, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, שְׁמַתְחִיל לְסַפֵּר לְחִבְרוֹ אֶת הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁלוֹ, שֶׁהֵם מַעֲרִבִים בְּלִשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת מִרָאֵשׁ וְעַד סוּפֵן, קָדָם קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְקוֹדֵם גַּמֵּר הַסְּפוּר פּוֹתַחִין הָעַם לְקְרוֹא בְּתוֹרָה, וְהִיצַר הָרַע מִסִּיתוֹ, שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בְּאֲמַצַּע הַסְּפוּר וּלְגַמּוֹר אֶת הַלִּשׁוֹן הָרַע שֶׁלּוֹ בְּעַת הַקְּרִיאָה. וְפַעֲמִים הַרְבֵּה שֶׁהוּא גַם כֵּן מִן הָאֲנָשִׁים הַחֲשׁוּבִים שְׁעוֹמְדִים בְּמִזְרַח בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְעוֹוֹנוֹ נִרְאָה לַעֲיִן כָּל, וְעַל יְדֵי זֶה מְחַלֵּל אֶת ה' בְּרַבִּים דֵּהֵינוּ בְּפָנֵי עֶשְׂרָה

מישראל, ועונו גדול הרבה מסתם חלול ה', כמו שמפרש בספר המצות להרמב"ם לא תעשה סימן ג', עין שם, ועבר בזה על לאו ד"לא תחללו את שם קדשי".

ועתה ראה כמה אסורים עבר : א. אסור לשון הרע ורכילות, שיש בזה לבד כמה וכמה לאוין ועשין. ב. עבר על לאו ד"לא תחללו את שם קדשי" בפני עשרה מישראל. ג. שבטל קריאת התורה. אפלו אם יחסר על ידי זה אפלו פסוק אחד או אפלו תבה אחת הוא עון פלילי וגדול עונו מנשוא, שאפלו מי שיוצא באמצע הקריאה, נאמר עליו : "ועוזבי ה' יכלו", כדאמרינן בברכות (דף ח'.), על אחת כמה וכמה בזה שעומד בבית הכנסת וחמוד של השיחה בטלה והלשון הרע שלו מעבירו מלשמע דברי אלהים חיים.

וכמה פעמים ארע זה בשבת ועונו חמור הרבה יותר מימות החול, כמו שמפרש בכמה ספרים קדושים. וכיוצא בזה ארע כמה פעמים, למי שמרגל לדבר בבית הכנסת או בבית המדרש לגמר המעשיות שלו, אף בעת אמירת הקדיש, ועל ידי זה מונע את עצמו מלומר אמן יהא שמיה רבא, אשר אמירתו הוא נעלה מאד על פי הגמרא, כמו שאמרו חז"ל : אפלו יש בו שמץ אפיקורסות מוחלין לו, ואפלו כשעונה, הוא שלא בזמנו, והוא אמן יתומה, וחס וחלילה, יהיו בניו יתומים על ידי זה, כי אפלו אם מחמת עצלות בלבד נשתהא האמן שלו, יש עליו קללה זאת, וכמו שמשמע בפוסקים. וקל וחמר בזה שדחה האמן יהא שמיה רבא מפני הלשון הרע והרכילות שלו.

ועל כלם עובר בזה הזמן על אסור רביעי, דהינו, שיחה בטלה בבית הכנסת ובבית המדרש, שהוא אסור גדול שמפרש בשלחן ערוך, וכמו שכתוב למעלה, שקל וחמר הוא על לשון הרע ורכילות. ואוי ואבוי להמספר והשומע, וכבר כתב הגר"א באגרתו הקדושה "עלים לתרופה", שעל כל דבור ודבור צריך לירד לשאול למטה הרבה מאד, ואי אפשר לשער גודל היסורין והצרות שסובל בשביל דבור אחד, ולא נאבד אפלו דבור אחד, עין שם. (הגהה)

(ז) וכל זה אפילו שלא בבית המדרש וכו' בכלל מקדש הוא. עיין בס' יראים סימן שכ"ד ובסמ"ג ובסמ"ק שמשמע מדבריהם שהוא דאורייתא אף בזמן הזה בבית הכנסת שלנו כמו שהביאו ראיה על זה מן התורת כהנים עיין שם. ואפילו לאיזה מהפוסקים שסוברים שעיקרו קאי דוקא למקדש עיין בפרי מגדים בס' קנ"א מכל מקום כולם מודים דאיסור גדול הוא אפילו בשיחה בטילה וכל שכן בלשון הרע ורכילות חס ושלוש.

ומה שכתבנו בפנים דעובר היינו בד' אופנים הראשונים ובפניו ושלא בפניו, ולהמספר בודאי. ולהמקבל לכאורה צריך עיון בעשה זו כיון דהוא אינו מדבר אינו עובר, ואולם כדדייקינן שפיר נראה דאפשר דגם הוא עובר בזה, דאילו היה עליו אימתו של הקב"ה השוכן בבית זה בודאי לא היה מניח לחבירו לספר עליו, הגע עצמך אם היה בבית המלך והיה אחד רוצה לספר לו דבר בפני המלך והוא יודע שאין רצון המלך מסכים לזה הסיפור לספר ולא לקבלו בודאי בכל כוחו היה משמיט את עצמו מפני אימת המלך שלא לשמוע זה הסיפור, וכאן הלא אנו יודעין בבירור את דבריו שצונו בתורתו שלא לשמוע ולהאזין ללשון הרע ורכילות, והוא עתה בביתו של הקדוש ברוך

הוא ובפניו יתברך שהוא שוכן בבית הזה והוא מקבל לשון הרע ורכילות, ולכן נראה פשוט דהמקבל גם כן עובר בעשה זו. (באר מים חיים)